

۳۶۴۸۴/۲۲۷۳۹۵
۴ - سفند ۱۳۸۷

جمهوری اسلامی ایران
رئیس جمهور

بسمه تعالی
باصلووات بر محمد و آل محمد

جناب آقای دکتر لاریجانی
رئیس محترم مجلس شورای اسلامی

لایحه "حمایت از کودکان و نوجوانان بی سرپرست" که بنا به پیشنهاد وزارت رفاه و تامین اجتماعی در جلسه مورخ ۱۳۸۷/۱۱/۱۳ هیئت وزیران به تصویب رسیده است، جهت طی تشریفات قانونی به پیوست تقدیم می گردد.

محمود احمدی نژاد

رئیس جمهور

بنام خدا

در جلسه مورخه ۱۳۸۷/۱۲/۰۵ اعلام و ارسال شد
مجلس شورای اسلامی
توقیف

مجلس شورای اسلامی

اداره کل قوانین

این لایحه در جلسه علنی ۶۹ مورخ ۱۳۸۷/۱۲/۵
اعلام وصول و در دفتر طرح ها و لوایح دبیرخانه اداره کل قوانین
به شماره ثبت ۳۸۸ و شماره ترتیب چاپ ۵۹۹
درج گردید

بسمه تعالی

"با صلوات بر محمد و آل محمد"

مقدمه توجیهی:

با عنایت به اینکه بیش از سی سال از تاریخ تصویب قانون حمایت از کودکان و نوجوانان بی سرپرست (فرزند خواندگی) - مصوب ۱۳۵۳ - می گذرد و بررسیهای انجام شده و مشکلاتی که سازمان بهزیستی کشور با آنها روبرو می باشد، مبین آن است که قانون مذکور پاسخگوی نیازهای روز جامعه اسلامی نبوده و نیاز به انطباق و نوآوری در آن کاملاً مشهود و محسوس می باشد. با توجه به تأکیدات دین مبین اسلام بر حفظ ارزش و قداست خانواده و نقش موثر آن در تربیت فرد و ایمن سازی جامعه، ضرورت دارد که قانون یادشده به نحوی اصلاح شود تا با رفع محدودیتهای موجود، از یک سو با گسترش دامنه شمول سپردن کودکان و نوجوانان واجد شرایط به خانواده های دارای شرایط مقتضی، به تقویت شیوه مراقبت در خانواده های جایگزین کمک نموده و از سوی دیگر، ضمن پاسخگویی به نیاز بسیاری از زوجین متقاضی فرزند خانوادگی تا حد امکان سلامت جسمی، اخلاقی و روحی کودکان یادشده تامین و تضمین گردد، مضافاً اینکه سکوت قانون صدرالاشاره در خصوص فرزندانی که با حکم دادگاه به طور موقت به سازمان بهزیستی سپرده شده اند، موجب گردیده است سازمان یادشده به دلیل عدم مراجعه ولی یا سرپرست قانونی آنها و عدم تعیین تکلیف در احکام صادره در خصوص سپردن آنها به خانواده های متقاضی واجد شرایط با مشکل جدی مواجه گردد. لذا در راستای اصل (۲۹) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و ماده (۱) قانون ساختار نظام جامع رفاه و تامین اجتماعی - مصوب ۱۳۸۳ -، لایحه زیر جهت طی تشریفات قانونی تقدیم می شود:

لایحه "حمایت از کودکان و نوجوانان بی سرپرست"

- ماده ۱- سرپرستی کودکان و نوجوانان فاقد سرپرست به منظور تامین نیازهای مادی و معنوی آنان، مطابق مقررات این قانون صورت می گیرد.
- ماده ۲- امور راجع به سرپرستی کودکان و نوجوانان بی سرپرست، با سازمان بهزیستی کشور است که در این قانون به اختصار "سازمان" نامیده می شود.
- ماده ۳- کلیه اتباع ایرانی و همچنین خارجیان مقیم ایران می توانند سرپرستی کودکان و نوجوانان مشمول این قانون را با رعایت مقررات مندرج در آن و با حکم دادگاه صالح برعهده گیرند.

تبصره - واگذاری سرپرستی کودکان و نوجوانان مشمول این قانون به خارجیان مقیم ایران در صورتی امکان پذیر است که همزمان متقاضی ایرانی برای امر سرپرستی وجود نداشته باشد.

ماده ۴- ایرانیان مقیم خارج از کشور می توانند تقاضای سرپرستی خود را راساً از طریق سفارتخانه یا دفاتر حفاظت از منافع جمهوری اسلامی ایران به سازمان تقدیم نمایند. سفارتخانه ها و یا دفاتر یادشده موظفند در اجرای این قانون، با سازمان و دادگاه صالح همکاری نمایند.

ماده ۵- افراد زیر می توانند سرپرستی کودکان و نوجوانان مشمول این قانون را از سازمان درخواست نمایند:

الف - زن و شوهری که پنج سال از تاریخ ازدواج آنان گذشته باشد و از این ازدواج صاحب فرزند نشده باشند، مشروط بر اینکه حداقل یکی از آنان بیش از (۳۰) سال سن داشته باشد.

ب - زن و شوهر دارای فرزند مشروط بر اینکه حداقل یکی از آنان بیش از (۳۰) سال سن داشته باشد.

ج - زنان و دختران بدون شوهر، در صورتی که سن آنان کمتر از ۳۰ سال نباشد، منحصراً حق سرپرستی انان را خواهند داشت.

تبصره ۱- چنانچه به تشخیص سازمان پزشکی قانونی امکان بچه دار شدن زوجین وجود نداشته باشد، درخواست کنندگان از شرط مدت پنج سال مقرر در بند (الف) این ماده مستثنا می باشند.

تبصره ۲- چنانچه درخواست کننده سرپرستی از بستگان کودک یا نوجوان باشد، دادگاه با اخذ نظر سازمان و با رعایت مصلحت کودک و نوجوان می تواند آنان را از برخی شرایط مقرر در این ماده مستثنا نماید.

تبصره ۳- اولویت در پذیرش سرپرستی، به ترتیب با زن و شوهر بدون فرزند، سپس زنان و دختران بدون شوهر فاقد فرزند و در نهایت زن و شوهر دارای فرزند است.

تبصره ۴- درخواست کنندگان کمتر از (۵۰) سال سن، نسبت به درخواست کنندگانی که (۵۰) سال و بیشتر دارند، در شرایط مساوی اولویت دارند.

تبصره ۵- در مواردی که زن و شوهر درخواست کننده سرپرستی باشند، درخواست باید به طور مشترک از طرف آنان تنظیم و ارائه گردد.

ماده ۶- درخواست کنندگان سرپرستی باید دارای شرایط زیر باشند:

الف - عدم محکومیت جزایی مؤثر با رعایت موارد مقرر در قانون مجازات اسلامی؛

- ب - تمکن مالی درخواست کننده و عدم حجر وی؛
- ج - سلامت جسمی و روانی برای نگهداری و تربیت کودکان و نوجوانان؛
- د - نداشتن اعتیاد به مواد مخدر، مواد روانگردان و الکل؛
- ه - صلاحیت اخلاقی؛
- و - توانایی عملی جهت نگهداری و تربیت افراد تحت سرپرستی؛
- ز - عدم ابتلاء به بیماری‌های واگیر و یا صعب‌العلاج؛
- ح - اعتقاد به یکی از ادیان مصرح در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.
- تبصره - رعایت اشتراکات دینی میان سرپرست و افراد تحت سرپرستی الزامی است. واگذاری کودکان و نوجوانان غیرمسلمان به درخواست کنندگان مسلمان، در صورت عدم وجود درخواست کننده هم کیش آنان مجاز است.
- ماده ۷- درخواست کنندگان نمی‌توانند بیش از دو کودک یا نوجوان را سرپرستی نمایند، مگر در مواردی که کودکان یا نوجوانان تحت سرپرستی، اعضای یک خانواده باشند.
- ماده ۸- کلیه افراد کمتر از (۱۵) سال که واجد شرایط مذکور در ماده (۹) می‌باشند، مشمول این قانون قرار می‌گیرند.
- ماده ۹- سپردن سرپرستی افراد موضوع این قانون در صورتی مجاز است که دارای یکی از شرایط زیر باشند:
- الف - هیچ یک از پدر، مادر و جدپدری آنان شناخته نشده باشند.
- ب - هیچ یک از پدر، مادر و جد پدری آنان در قید حیات نباشند.
- ج - افرادی که سرپرستی آنها به موجب حکم مراجع صلاحیت‌دار به سازمان سپرده گردیده و تا زمان دو سال از تاریخ سپردن آنان به سازمان، پدر یا مادر و یا جد پدری برای سرپرستی آنان مراجعه ننموده باشند.
- د - هیچ یک از پدر، مادر و جد پدری نتوانند مسئولیت ولایت و سرپرستی را انجام دهند و یا غبطه کودک یا نوجوان را رعایت نکنند.
- تبصره ۱- چنانچه پدر یا مادر و یا جد پدری پس از انقضای دو سال مراجعه نمایند، دادگاه صالح با لحاظ نظر سازمان حکم سرپرستی را ابقاء و یا نسبت به استرداد کودک یا نوجوان حکم صادر می‌نماید.

تبصره ۲- در صورت وجود جد مادری و با احراز شرایط مندرج در این قانون، کودک یا نوجوان به وی سپرده خواهد شد، مگر اینکه از سرپرستی او خودداری نماید.

ماده ۱۰- در کلیه مواردی که هیچ یک از پدر یا جد پدری یا مادر نتوانند مسئولیت ولایت و سرپرستی را انجام دهند و یا غبطه مولی علیه را رعایت نکنند، دادگاه می تواند مطابق این قانون با رعایت مواد (۱۱۸۴) و (۱۱۸۷) قانون مدنی و با لحاظ نظر سازمان، مسئولیت قیم یا امین مذکور در این مواد را به یکی از درخواست کنندگان سرپرستی واگذار نماید.

ماده ۱۱- تقاضانامه درخواست کنندگان سرپرستی باید به سازمان ارایه گردد و سازمان مکلف است پس از اعلام نظر کارشناسی آن را به دادگاه صالح تقدیم دارد. دادگاه با احراز شرایط مقرر در این قانون و با لحاظ نظریه سازمان، نسبت به صدور قرار سرپرستی آزمایشی شش ماهه اقدام می نماید. قرار صادره به دادستان، متقاضی و سازمان ابلاغ می گردد.

ماده ۱۲- دادگاه می تواند در دوره سرپرستی آزمایشی، در صورت زوال و یا عدم تحقق هر یک از شرایط مقرر در این قانون، به تقاضای دادستان و یا سرپرست منحصر یا سرپرستان کودک یا نوجوان و با اطلاع قبلی سازمان و همچنین با تقاضای سازمان قرار صادره را فسخ نماید.

ماده ۱۳- پس از پایان دوره سرپرستی آزمایشی، دادگاه با لحاظ نظر سازمان و با رعایت مفاد مواد (۱۴) و (۱۵) این قانون، اقدام به صدور حکم سرپرستی و ابلاغ آن به اشخاص مذکور در ماده (۱۱) می نماید. کودک یا نوجوان، پس از پایان دوره آزمایشی تا زمان صدور حکم سرپرستی نزد سرپرست منحصر یا سرپرستان خواهد ماند و تابع دوره آزمایشی خواهد بود.

ماده ۱۴- دادگاه در صورتی حکم سرپرستی صادر می نماید که درخواست کننده سرپرستی بخشی از اموال یا حقوق خود را به کودک یا نوجوان تحت سرپرستی تملیک کند. تشخیص نوع و میزان مال یا حقوق مزبور با دادگاه است. در مواردی که دادگاه تشخیص دهد اخذ تضمین عینی از درخواست کننده ممکن یا به مصلحت نیست و سرپرستی کودک یا نوجوان ضرورت داشته باشد، دستور اخذ تعهد کتبی به تملیک بخشی از اموال یا حقوق در آینده را صادر و پس از قبول درخواست کننده و انجام دستور، حکم سرپرستی صادر می کند. نماینده قانونی کودک یا نوجوان در اجرای این ماده، سازمان است.

ماده ۱۵- درخواست کننده منحصر یا درخواست کنندگان سرپرستی باید متعهد گردند که تمامی هزینه های مربوط به نگهداری و تربیت و تحصیل افراد تحت سرپرستی را تا سن (۱۵) سالگی تأمین نمایند. این حکم حتی پس از فوت سرپرست منحصر یا سرپرستان نیز تا تعیین سرپرست جدید برای

کودک یا نوجوان جاری می‌باشد. بدین منظور سرپرست منحصر یا سرپرستان، موظفند با نظر سازمان خود را نزد یکی از شرکت‌های بیمه به نفع کودک یا نوجوان تحت سرپرستی بیمه عمر کنند. تبصره - محدودیت شرط سنی بیمه عمر در این خصوص لازم‌الاجراء نیست. آئین‌نامه اجرایی این ماده ظرف سه ماه از تاریخ تصویب این قانون توسط وزارتخانه‌های رفاه و تأمین اجتماعی و امور اقتصادی و دارایی تهیه و به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.

ماده ۱۶- اداره اموال و دارایی‌های صغار با نظارت سازمان تا زمان رسیدن به سن رشد بر عهده سرپرست منحصر یا سرپرستان خواهد بود و آنان مکلفند نسبت به تملک و انتقال دارایی‌های کودک یا نوجوان به نام آنان اقدام نمایند، مگر اینکه به حکم دادگاه صالح ترتیب دیگری برای اداره اموال این دسته از افراد مقرر شده باشد.

ماده ۱۷- حقوق و تکالیف سرپرست و کودک یا نوجوان تحت سرپرستی از لحاظ نگهداری، تربیت، نفقه و احترام نظیر حقوق و تکالیف پدر و مادر و اولاد است.

ماده ۱۸- صدور حکم سرپرستی، به هیچ وجه موجب قطع پرداخت مستمری که به موجب قانون به کودک یا نوجوان تعلق گرفته یا می‌گیرد، نمی‌شود.

ماده ۱۹- در صورت فوت سرپرست منحصر یا سرپرستان که مشمول یکی از صندوق‌های بازنشستگی بوده‌اند، افراد تحت سرپرستی در حکم افراد تحت تکفل متوفی محسوب گردیده و تا تعیین سرپرست جدید از مزایای مستمری وظیفه بازماندگان برخوردار خواهند شد.

ماده ۲۰- در صورت فوت یا زندگی مستقل و جدایی هر یک از سرپرستان یا وقوع طلاق بین آنان، دادگاه می‌تواند با درخواست سازمان و با رعایت مفاد این قانون، سرپرستی کودک یا نوجوان را به یکی از زوجین یا شخص ثالث واگذار نماید. رعایت نظر کودکان بالغ در این خصوص ضروری است.

ماده ۲۱- شخصی که سرپرستی افراد تحت حمایت این قانون را برعهده می‌گیرد از مزایای حمایتی حق اولاد و مرخصی دوره مراقبت برای کودکان زیر ۳ سال (معادل مرخصی دوره زایمان) بهره‌مند می‌باشد. کودک یا نوجوان تحت سرپرستی نیز از مزایای بیمه و بیمه‌های تکمیلی وفق مقررات قانونی برخوردار خواهند شد.

ماده ۲۲- پس از صدور و ابلاغ حکم قطعی سرپرستی از سوی دادگاه، اداره ثبت احوال مکلف است مطابق آیین‌نامه‌ای که با همکاری سازمان تنظیم می‌شود نسبت به اصلاح شناسنامه سرپرستان و صدور شناسنامه جدید برای کودک یا نوجوان با حفظ سوابق هویت و نسب واقعی آنان در ستاد مرکزی سازمان ثبت احوال کشور و بدون نیاز به درج در شناسنامه آنان اقدام نماید.

ماده ۲۳- صدور گذرنامه و خروج کودک یا نوجوان تحت سرپرستی از کشور منوط به موافقت سرپرست منحصر یا سرپرستان و دادستان است. دادستان پس از جلب نظر کارشناسی سازمان با رعایت مصلحت، اتخاذ تصمیم می نماید.

تبصره ۱- چنانچه خروج از کشور در دوره آزمایشی باشد، سرپرست منحصر یا سرپرستان باید تضمین مناسبی جهت بازگشت کودک یا نوجوان تا پایان دوره آزمایشی، به دادستان بسپارند.

تبصره ۲- سازمان مکلف است به طریق اطمینان بخشی در مورد رعایت حقوق کودک یا نوجوان در خارج از کشور اقدام لازم را به عمل آورد.

ماده ۲۴- ازدواج سرپرست با کودک یا نوجوان تحت سرپرستی وی یا فردی که قبلاً تحت سرپرستی او بوده و ثبت واقعه آن، منوط به اجازه دادگاه خانواده با اخذ نظر کارشناسی سازمان است.

ماده ۲۵- کلیه قوانین و مقررات مربوط به احوال شخصیه ایرانیان غیرمسلمان، معتقد به یکی از ادیان رسمی مصرح در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در خصوص فرزندخواندگی همچنان معتبر خواهد بود.

ماده ۲۶- دادستان و سازمان در صورتی که ضرورت فسخ حکم سرپرستی را احراز نمایند، مراتب را به دادگاه صالح اعلام می کنند.

ماده ۲۷- حکم سرپرستی، پس از جلب نظر کارشناسی سازمان، در موارد زیر فسخ می شود:

الف - منتفی شدن هر یک از شرایط مقرر در مواد (۳) و (۴) این قانون؛

ب - تقاضای سرپرست منحصر یا سرپرستان در صورتی که سوء رفتار کودک یا نوجوان برای هر یک از آنان غیرقابل تحمل باشد؛

ج - توافق طفل پس از رشد با سرپرست منحصر یا سرپرستان؛

د - مشخص شدن پدر یا مادر کودک یا نوجوان و درخواست آنان برای فسخ حکم.

تبصره - در مورد بند (د)، دادگاه باید راجع به حضانت طفل نیز تعیین تکلیف نماید و هرگاه والدین وی فاقد صلاحیت باشند سرپرستان قبلی برای حضانت وی در اولویت خواهند بود.

ماده ۲۸- هرگاه سرپرست در صدد ازدواج برآید، باید مشخصات فرد مورد نظر را به دادگاه صالح اعلام نماید. در صورت وقوع ازدواج، دادگاه با حصول شرایط این قانون، نسبت به ادامه سرپرستی به صورت مشترک و یا فسخ آن اتخاذ تصمیم می نماید.

ماده ۲۹- در صورت فسخ حکم سرپرستی تا زمان تعیین سرپرست یا سرپرستان جدید تغییری در مشخصات سجلی فرد تحت سرپرستی صورت نخواهد گرفت.

ماده ۳۰- افرادی که قبل از تصویب این قانون تحت سرپرستی قرار گرفته‌اند، مشمول مقررات این قانون می‌باشند.

ماده ۳۱- کسانی که قبل از تصویب این قانون نسبت به سرپرستی افراد تحت حمایت اقدام نموده‌اند، می‌باید ظرف شش ماه از تاریخ تصویب این قانون با نظر سازمان نسبت به تطبیق شرایط خود با شرایط مندرج در این قانون اقدام نمایند.

ماده ۳۲- افرادی که بنا به دلایل موجه و یا تحت شرایط خاص، سرپرستی کودک یا نوجوانی را حداقل یکسال پیش از سپردن به سازمان، عهده‌دار بوده‌اند، با دارا بودن شرایط مقرر در این قانون، نسبت به سرپرستی آنان حق تقدم دارند. در این صورت ابتدای سرپرستی عملی، ملاک تعیین شرط سن برای کودک یا نوجوان و سرپرست است.

ماده ۳۳- آرایه مدارک و اطلاعات مربوط به کودک یا نوجوان تحت سرپرستی، صرفاً در صورت ضرورت، با رعایت مصلحت کودک یا نوجوان و اجازه دادگاه امکان‌پذیر است.

ماده ۳۴- دادگاه صالح برای رسیدگی به امور مربوط به نگهداری کودکان و نوجوانان بی‌سرپرست، دادگاه محل اقامت درخواست‌کننده است. درخواست سرپرستی ایرانیان مقیم خارج از کشور در دادگاه صالح مستقر در تهران رسیدگی می‌شود.

ماده ۳۵- در کلیه مواردی که به موجب این قانون توسط دادگاه صالح برای کودکان و نوجوانان سرپرست تعیین می‌گردد، دادگاه مکلف است رونوشت رأی را جهت اطلاع به سازمان ارسال نماید. سازمان موظف است در طول دوره سرپرستی، نسبت به این دسته از افراد نظارت کند.

ماده ۳۶- آراء صادره دادگاه، بجز در مورد فسخ حکم سرپرستی یا رد درخواست متقاضی سرپرستی، قطعی است.

ماده ۳۷- در اجرای ماده (۹۵) قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران - مصوب ۱۳۸۳- و قانون تامین زنان و کودکان بی‌سرپرست - مصوب ۱۳۷۱- که مسئولیت پذیرش، نگهداری و مراقبت، حضانت و سرپرستی کودکان بی‌سرپرست و بدسرپرست و اختیار واگذاری سرپرستی آنان به خانواده‌های واجد شرایط و موسسات نگهداری کودکان را به سازمان تفویض کرده و به منظور اجرای صحیح آن آیین‌نامه‌های اجرایی مربوط با پیشنهاد وزارت رفاه و تامین اجتماعی و با همکاری وزارتخانه های دادگستری و کشور ظرف سه ماه از تاریخ تصویب این قانون تهیه و به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.

۳۶۴۸۴/ ۲۲۷۳۹۵
۴ - سفند ۱۳۸۷

ماده ۳۸- از تاریخ تصویب این قانون، کلیه قوانین و مقررات مغایر با آن لغو و این قانون جایگزین قانون حمایت از کودکان بدون سرپرست - مصوب ۱۳۵۳- خواهد گردید.

رئیس جمهور

وزیر رفاه و تأمین اجتماعی

وزیر دادگستری